

Žiga Brdnik

URŠKA DJUKIČ »Ženska seksualnost je bila pri nas sistemsko zatrta«

BABIČINO SEKSUALNO ŽIVLJENJE | 2021

Urška Djukič (1986) je filmsko in video umetnost študirala na sedanji Akademiji umetnosti v Novi Gorici. Že s prvim profesionalnim kratkim filmom **Dober tek, življenje!** (2016) je dobila nagrado za najboljši kratki film na Festivalu slovenskega filma v Portorožu. Dve leti za tem je bila povabljen na Tovarno Jugovzhodne Evrope (SEE Factory), rezidenčni program *Quinzaina* in *Sarajevskega filmskega festivala*, v okviru katerega je z Gavrilom Tzafero sožirala kratki film **Ena in edina** (The Right One, 2019), ki je bil predstavljen na *Canskem filmskem festivalu*, isto leto pa je izšel tudi kratki film **Lovka** (2019), za vlogo v katerem je Nataša Barbara Gračner prejela nagrado na mednarodnem festivalu *SHORT to the Point*. Isto leto je bila Djukič sprejeta na scenaristično rezidenco *Cinéfondation La Résidence du festival de Cannes 2019/20*, v okviru katere je razvijala svoj celovečerni prvenec z naslovom **Little Trouble Girls**. Medtem ko se ta počasi bliža snemanju, je mednarodni preboj dosegla s kratkim animiranim dokumentarcem **Babičino seksualno življenje** (2021), ki ga je sožirala s francosko animatorko Émilie Pigeard po knjižni predlogi Milene Miklavčič **Ogenj, rit in kače niso za igrače**.

Film je doživel izjemno pestro festivalsko pot ter pobral petnajst odmevnih nagrad in priznanj, med njimi veliko nagrado za kratki film na finskem festivalu *Tampere*, nominacijo za evropsko filmsko nagrado na švedskem festivalu *Uppsala*, nagrado za najboljši dokumentarni film v Marseillu, nagrado za najboljši animirani film na *GoShort Nijmegen*, nagrado za najboljši dokumentarec na festivalu *2ANNAS Riga*, posebno omembo na britanskem festivalu *ENCOUNTERS* ter na francoskem *LES ARC*, nagrado občinstva na *Animateki*, vesno za posebne dosežke na *Festivalu slovenskega filma ...*

»Zelo vesela sem, da je film z vsemi temi nagradami dobil tolikšno vidnost, saj odpira pomembno temo, o kateri je treba govoriti (glavna tema filma je patriarhalno zatiranje žensk in njihove spolnosti, ki jo razvija skozi pričevanja resničnih »babič« iz omenjene knjige; op. a.). Mislim, da so to ljudje začutili kot univerzalno težavo, s katero se srečujejo tudi v vseh državah, kjer so film nagradili. Čeprav film govori o naši preteklosti in naših prednikih, je vseeno tudi sodoben, saj se enake stvari dogajajo še danes.«

**

Vam je ob vseh obveznostih in poteh ostalo kaj časa za delo na celovečernem filmu? | Vmes sem se veliko ukvarjala z razvojem celovečernega filma, je pa res, da festivali vzamejo ogromno časa in energije. Potovanje s spoznavanjem ljudi in novih okolij je odlično, a ko se vrneš, si utrujen, zato sem izbirala, na kateri festival dejansko grem, da mi je ostalo dovolj energije za delo. Izraelski producent Katriel Schory mi je v nekem pogovoru omenil, da ljudem po dveh letih uspešnega festivalskega življenja velikokrat zmanjka časa in zagona za nov projekt. Kar malo po vojaško mi je rekel, naj grem domov ustvarjat, saj so ti trenutki, ko te vsi vabijo in nosijo po rokah na festivalih, res lepi, a niso realno življenje.

Kako se odločite, kam potovati? Je to vaša odločitev ali si razdelite obveznosti s soustvarjalci in soproducenti? | Da, z Émilie (Pigeard, soredizajnerka filma *Babičino seksualno življenje*; op. a.) sva si razdelili obveznosti, kar je super, da smo lahko prisotni na več festivalih. Greva na tiste, ki so pomembni za industrijo, in tiste, ki so nama res ljubi. Spoznali sva se na majhnem, a odličnem festivalu na Siciliji in po vsej verjetnosti se bova jeseni tja vrnili in skupaj zaključili festivalsko pot. Manjši festivali so lahko zelo lepi in čarobni, ker imaš več možnosti za povezovanje z ljudmi. Ogromni festivali, kot je *Cannes*, so sicer zanimivi, da vidiš, kako stvari delujejo, a je občutek precej drugačen, saj sta v prvem planu biznis in blišč. Ko sem bila prvič v *Cannesu*, se spomnim trenutka, ko so pred rdečo preprogo prosjačili Romi in so jih policisti odstranili, medtem ko smo v dvoranah gledali filme o njih in drugih marginalnih skupinah. Kako paradoksalen je ta svet.«

»Mislim, da prihaja ženski val, še posebej prihodnje leto, saj je Slovenski filmski center letos podprl kar štiri filme ženskih ustvarjalk, od tega tri debitantske. To je vznemirljivo za Slovenijo.« – UD

Kakšna je bila vaša izkušnja s cansko rezidenco? Kaj to pomeni za nekoga, ki razvija svoj prvenec? | To je ena najpomembnejših rezidenc za scenaristiko na svetu. Je neke vrste sito – ko se ob tvojem filmu pojavi ta znamka, te vsi vzamejo bolj resno in si dejansko tvoj film med tisočimi drugimi tudi ogledajo. Sicer pa je bila izkušnja sama izjemna. Naselili so nas v ogromno stanovanje na prestižni lokaciji v Parizu in nam dali dovolj sredstev, da smo lahko pol leta samo pisali in ustvarjali. Ta čas sem izkoristila za pisanje scenarija, hkrati pa tudi za temeljit premislek o svojem življenju, hotenjih in željah. Poleg tega nas je prestolnica kulture, umetnosti, filozofije tudi napolnila z različnimi vtisi. Francozi veliko bolj cenijo film in umetnost na splošno – ljudje neprestano hodijo v kino, tam so pred kinodvoranami še vedno vrste, veliko je manjših dvoran, skratka, gledanje filmov in pogovarjanje o njih je tam del vsakdanjega življenja –, zato se kot filmarka tam počutim drugače.

Koliko ste sodelovali in se pogovarjali z drugimi rezidenti in rezidentkami? | Na rezidenci sem bila z indijsko filmarko Payal Kapadia, močno feministko; v Indiji je težko biti ženska, kaj šele feministka. Letos je v *Cannesu* dobila nagrado za najboljši dokumentarni film (*Noč nevednosti* [A Night of Knowing Nothing, 2021]). Veliko sva kuhali skupaj in naučila me je pripravljati indijske jedi. Bila sta tudi Singapurec Chiang Wei Liang in Kitajka Zi Gao, ki je razložila, kako močno cenzuro imajo na Kitajskem. Njen kolega je svojemu filmu dal naslov *My Big Dream* (Moje velike sanje; op. a.), in ker je po tamkajšnji ideologiji majhen človek, je moral spremeniti naslov v *My Small Dream* (Moje majhne sanje; op. a.). Z nami je bila tudi Newyorčanka Javen Rohanson, ki je imela pri svojih 28 letih že ogromen kredit zaradi študija filma v Ameriki. Hitro mi je postalo jasno, kako težko je drugod po svetu. Po pogovorih z njimi sem se počutila, kot da sem odraščala v najbolj liberalni, socialni in udobni državi.«

Pa vendar so tudi pri nas na delu represivne sile, s katerimi se ukvarja prav vaš prvenec. Koliko nam lahko o njem že poveš? | V filmu se ukvarjam z vprašanjem, ali je v tem represivnem svetu mogoče živeti v skladu s samim seboj. Film preizprša družbena pravila glede telesnosti in čutenja lastnega telesa. Povezan je z *Babičinim seksualnim življenjem*, ki prikazuje zgodovino intimnih odnosov skozi pričevanja naših prednikov, celovečerni film pa govori o tem, kako ti vzorci, ki se prenašajo iz roda v rod, vplivajo na odraščanje mladih deklet.

Medgeneracijskih travm ste se dotikali tudi v prejšnjih filmih. V Ena in edina se soočita potencialna tašča (Mirjana Karanović) in snaha (Doroteja Nadrah), srečanje pa je prav zaradi generacijske razlike zelo mučno. Ob ogledu si lahko jezen

na taščo in njeno vzgojo, po drugi strani pa je na svoj način pomagala snahi, ko je razkrila pravo naravo svojega sina (Muhamed Hadžović). Bi lahko rekli, da je kljub veliki razliki med njima neko zavezništvo? | Bolj sva izhajala iz vprašanja, kako ženske vplivajo na patriarhalni sistem in kako ga z lastnim načinom delovanja in vzgoje svojih sinov tudi podpirajo. Imeli smo možnost delati z Mirjano Karanović, kar je bila super izkušnja, saj je vrhunska igralka. Ker smo snemali film v enem kadru, smo potrebovali nekoga, ki ga nosi, in v tem se je res izkazala. Imela je tudi veliko svojih idej, saj ji je bilo jasno, koga igra in kako močno je ta tema prisotna na Balkanu.

V Lovki obrnete perspektivo. Mati (Nataša Barbara Gračner) se želi približati patriarhalni strukturi in se narediti močno, zaradi tega pa izgubi stik s hčerko (Ana Pavlin), ki si želi bolj običajnega življenja. | Izgubi stik s hčerko in z lastno ženstvenostjo. Delovanje v moškem svetu po moških principih in pravilih je zahtevalo žrtev. Ta film se je začel kot raziskava za dokumentarec o lovkah – teh je v Sloveniji okrog 500 –, a ker nisem dobila sredstev zanj, sem napisala scenarij za kratki igrani film, ki se je povezal tudi z mojo temo: kako kot ženska delovati na vodilnem položaju. Ženske na vodilnih položajih so dostikrat prevzele moško držo, da so jih spoštovali tudi moški. A to je odmik od same sebe, od naravnega načina delovanja v skladu s seboj, to je pretvarjanje, ki te lahko izčrpa. Kasneje dojameš, da sploh ni važno, kaj pričakujejo drugi, ampak kaj imaš ti v sebi in kako lahko to uporabiš, da vodiš nek proces. Tisti, ki jim ego ne dovoli, da bi sledili, bodo tako ali tako odpadli sami od sebe.

In kakšne so bile v tem pogledu vaše izkušnje v Franciji, Sarajevu, Sloveniji ...? Se morate filmarke še vedno bolj boriti za priložnosti – kot lovka v vašem filmu? | V zadnjih desetih letih so se stvari precej spremenile. Podpore ženskim ustvarjalkam je več, to je postal trend, ki ga zdaj predpisujejo tudi evropske direktive. Prej sem čutila razlike, zdaj pa več ne. Tudi kakšni starejši gospodje se vzdržijo komentarjev, ki bi jih pred desetimi leti še izrekli. Mislim, da prihaja ženski val, še posebej prihodnje leto, saj je Slovenski filmski center letos podprl kar štiri filme ženskih ustvarjalk, od tega tri debitantske. To je vznemirljivo za Slovenijo.

Koliko se v Sloveniji filmarke med seboj povežete in podpirate? V okviru Društva režiserk in režiserjev je nastal Klub režiserk. Se je med vami oblikovalo zavezništvo? | Je. Bistveno je, da se podpiramo in da imamo dobre odnose, v tem je naša moč in tako lahko delamo več in bolje. V Klubu gre za povezovanje, druženje, spoznavanje in izmenjavo izkušenj. Na druge ne gledamo kot na konkurenco, ampak gre za vzpostavljajanje zdravega

okolja, kjer bomo vsi skupaj boljši, če bo vsak posameznik delal bolje. Tako bomo izboljšali pogoje za ustvarjanje filmov v Sloveniji in zvišali kakovostno raven filmov.

Ste ženske na snemanjih bolj odprte za sodelovanje, je to morda tudi generacijska lastnost ali je takšno predalčkanje po spolu in starosti prav tako esencialistično? | Odvisno od značaja osebe, bi rekla. Sem pa vesela, da imamo zdaj filmarke večjo podporo kot včasih. Zaradi tega so tudi izbruhnile vse te potlačene zgodbe, ki prej niso dobile možnosti, da bi bile povedane.

Tudi Babičino seksualno življenje je tak izbruh potlačene zgodovine ženske seksualnosti pri nas, o kateri do zdaj nismo veliko slišali. Ravno knjiga Milene Miklavčič je bila ena prvih, ki je razkrila, kako je bilo nekoč. | Res je. Ta knjiga je prva poljudna raziskava intimnosti naših prednikov na Slovenskem. Ko sem jo prebrala, mi je takoj postalo jasno, zakaj imamo Slovenci bolj previden ali zadržan odnos do spolnosti. To je še vedno tabu. S tem je povezano veliko sramu in krivde. Ko sem pred leti delala dokumentarec o Mileni Miklavčič, je povedala, da je intervjuvala 2000 žensk, ki so bile mlade v tridesetih in štiridesetih letih prejšnjega stoletja, in nobena izmed njih ni nikoli doživela orgazma. To pomeni, da je bila ženska seksualnost sistemsko zatrta. Ko je katoliška dogma ženski užitek označila za greh, je zlahka zasužnjila ženske, ker jih je odrezala od lastne moči, od čutenja lastnega telesa. S tem je naredila ogromno škode in ustvarila ogromno zagrenjenih ljudi. Norma je bila, da si je moški lahko vzel, kar je hotel, kadar je hotel, na kakršenkoli način. In to je proizvedlo veliko travmo. Še danes je tako. Veliko moških misli, da je enakopravnost že dosežena, ampak dejstva kažejo drugačno sliko. Politične odločitve o regulaciji ženskega telesa, novice o moških, ki so ubili ali zlorabili svoje žene, da ne omenjam krhkosti emancipacije, ki se je brutalno pokazala v Afganistanu. Pri filmu **Babičino seksualno življenje** mi je bilo zato pomembno, da pripravim ljudi do tega, da začutijo bolečino teh žensk, saj mislim, da se lahko samo z empatijo, iskrenim čutenjem sočloveka, ti odnosi spremenijo. Film je zame katarzična umetnost, ker lahko z gledanjem začutiš bolečino nekoga drugega in s tem na nek način očistiš tudi lastno bolečino.

filmarija

Pogovoru z Urško Djukić lahko v celoti prisluhnete v sklopu poletne edicije podkasta **FILMARIJA – NA DOMAČEM VRTU** na www.dsr.si.